

Slovenski Gospodar.

List ljudstvu v poduk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštno vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 2 gid. 50 kr., za pol leta 1 gid. 30 kr., za četrt leta 65 kr. — Naročnina se pošilja upravitelstvu v tiskarni sv. Cirila, koroške ulice št. 5. — Deležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezni listi dobé se v tiskarni in pri g. Novak-u na velikem trgu po 5 kr. Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oglasila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat, po 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Shod volilcev na Črni gori pri Ptuj.

(Dalje.)

Gospod državni poslanec kanonik dr. Gregorec je poročal nekako tako-le: G. poslanec dr. Jurtela je prav rekel, da v Gradcu ni pomoči. Štajarski in Koroški Slovenci bi morali obupati; ali k sreči stoji še nad deželnimi zbori državni, in mi se imamo zahvaliti od leta 1879. do 1894. državnemu zboru, da še živimo, ne pa štajarskim Nemcem. Na Dunaju lahko poslanci povejo pred celim svetom, kar jih boli in teži, in to primora ministre, da nam tu pa tam dajo kako drobtinico. Ko smo se pritoževali zoper nemško grabljivost, rekli so, da to ne gre; dobili smo poštenega deželnega šolskega nadzornika, slovenske paralelke na Mariborski gimnaziji, in kar nas najbolj veseli, da so slovenski dijaki najboljši. Tudi trinajst okrajnih šolskih svetov je že slovenskih; sedem se jih imajo nemškutarji; (klici: sedem glavnih grehov!) zoperstaviti nam je torej sedem čednosti. Mesta še res nimamo nobenega; ali potrpiamo; saj se mi starejši spominjamo, koliko se je v razmerno kratki dobi izpremenilo. Imeli smo najprej take »vetretarje«, ki so po nas hodili; imeli nismo nobenega svojega denarnega zavoda; zdaj imamo 22 posojilnic, te nam pomorejo; prej smo nosili svoj denar v nemške »sparkase«; iz teh smo si tudi izposojevali; in ko so prišle volitve, rekli so nam: »Če ne boš volil z nami, boš pa plačal«; ali zdaj je drugače. Zdaj imamo že 14 milijonov uloženega denarja; posojilnica v Celju bode zidala krasen »Narodni dom«. Hrahillnice bodo pomagale trgovcem in obrtnikom; in potem je konec nemškim mestom. Tako smo napredovali v kratkem času in to nas navdaja s tolažbo, da se bodo naše razmere še zboljšale; ali delovali so na Štajarskem svetni in duhovni skupno; složni torej moramo biti, in vztrajno delovati, in svet se bo čudil napredku našemu.

V državnem zboru sem se trudil za slovenski narod, delal sem za katoliško cerkev, za sv. vero, za kmetski stan. Delal sem po svoji vesti; zoper svoje prepričanje ne morem glasovati. Marsikdo mi je rekel, da naj odjenjam; ali ni mi moči drugače. Navesti vam hočem najvažnejše reči, o katerih se je razpravljalo v državnem zboru:

1. Nova nagodba, ki se je sklenila z Ogersko; po tej moramo mi plačati za skupne potrebe 70%, Madjari pa samo 30%; v resnici bi morali mi plačati le 66%, oni pa 34%; ali Hohenwart, v katerega nekateri toliko zaupajo, je bil za to nagodbo; jaz sem proti glasoval; tako so torej oni darovali Madjarom 4%.

2. Po tvornicah ali fabrikah dela dandanes mnogo ljudij, ki so obilno blagoslovljeni z otroki. Komu koristijo ti delavci? Kapitalistom! Oni jih izsesajo; na stare dni, ali ko onemorejo, pa jih spodijo domov; zdaj jih mora

rediti občina; to je neznosno breme; zatorej sva podpirala z g. posl. Robičem postavo, ki pravi: kjer živi delavec pet let, ondi naj ostane, tam ima domovinsko pravico; vlada je v to privolila v odsoku.

3. Sklenila se je tudi postav, da je odpisati davek, kjer vinogradi škodo trpé po peronospori, trpi uši itd. in da se dobijo brezobrestna posojila iz državne blagajnice, in da so na novo nasajeni vinogradi 10 let prosti davka.

4. Važno vprašanje je dandanes, je li propada res kmetski stan? Tega ni treba dokazovati; zglede je dovolj; toda ne propada zaradi slabih letin, temveč zaradi kapitalističnih postav. To je gosp. minister Falkenheim sam priznal. Dolgov je na kmetijah 2000 milij.; ali poleg intabuliranega dolga je še drug, namreč pri posojilnicah; torej vsega skup kakih 3000 milijonov gld. Kmetstvo prebivalstvo plačuje za to 150 milijonov obresti; to je hujše kakor rabota in desetina; koliko pa še plačuje doklad? Vse ljudstvo je torej hlapec in suženj. Kako bi se dalo odpomoči tem groznim razmeram? Dokler je ta državni zbor, ni upanja. V njem sedi 80 milijonarjev: zastopniki velikega posestva, trgovine itd. ti pa o tem nič nečejo čuti. Ali dajte kmetske zbornice ljudstvu, kakor je imajo n. pr. advokati itd., takšnim zbornicam se morejo predložiti vsi načrti postav. Zbornice se posvetujejo, je-li jim koristi postava ali škoduje.

(Konec prih.)

Shod volilcev v Št. Ilju v Slov. goricah.

Zadnjo nedeljo sta na tem shodu poročala v gosp. Bračkovski gostilni deželni poslanec in deželnega glavarja namestnik dr. Radai, in državni ter deželni poslanec gospod profesor Robič. Ker je bilo vreme sila slabo, prišlo je le kakih 70 veljavnejših Št. Ilčanov, ki so z velikim zanimanjem poslušali obojno poročilo.

Gosp. dr. Radai je najprej razložil, da 8 slovenskih poslancev v Gradcu ne more veliko doseči, ker je nemška liberalna večina brezobzirnna, Slovencem celó krivična. V deželnem odboru ni nobeden Slovenec. Deželne doklade, 38%, se ne bodo mogle zmanjšati, pač pa se morajo občinske. V onih občinah, kjer so tovarne ali rudokopi, bodo teh posestniki zanaprej morali za ceste plačevati. Kot ud gospodarskega odseka je gosp. poslanec pred 3 leti dosegel, da vinogradniki zdaj dobé galico po 20 kr. *ky*, dočim je prej stala 35 kr. Zoper peronosporo priporoča škropljenje, zoper trtno uš pa ameriško trsovje in cepljenje z našimi zlahtnimi trtami. Izgled: Na Bizeljskem je lani neki posestnik v vinogradu, obsegajočem 1/2 orala, pridelal 16 polovnjakov vina. K sklepu še omeni, da se mora predruščiti lovska postava in uvesti nova postava o ribarstvu.

Iz poročila o državnozborskem delovanju gosp. prof. Robiča povzamemo te glavne misli: Ker je šolstvo na krščanski in narodni podlagi tako važno, oglašil se je pri vsaki dotični debati ter kazal na krivice, ki se v nekaterih naših ljudskih šolah, posebno šulver-einskih godé.

Kot ud davčnega odseka se je g. poslanec krepko potegoval za kmečke koristi. Finančni minister name-rava l. 1896. uvesti osebni davek, kjer bodo tudi kapitalisti prizadeti, ki so sedaj davka prosti. Vsled tega se bode znižal realni davek (zemljiški, hišni in obrtni), in sicer obrtnikom za 20%, kmetom pa le za 10%. Ker je kmet ravno tak siromak, kakor obrtnik, boše si gosp. prof. Robič na vso moč prizadeval, da se tudi kmetom zniža davek za 20%.

Gledé političnega položaja je omenil, zakaj da je s 6 Slovenci stal v konservativnem klubu. Ni se hotel ločiti od pravičnih nemških konservativcev. Ministerski predsednik, knez Windischgrätz, je znan poštenjak. Ako bi se od Hohenwarta ločil, ne bi se mogel družiti z Mladočehi. Tudi je bil prepričan, da se bode oziral naučni minister Madeyski kot Poljak na naše narodne zahteve.

Pri Madeyskem smo se zmotili, kajti na slovenske paralelke na Celjski gimnaziji bomo čakali še eno leto in na mesto dosedanjega deželnega šolskega nadzornika dr. Jarza je na Štajarsko poklical profesorja Linharta iz Ljubljane. Ta mož je po svojem postopanju kazal, da je enostranski in je vsled tega postal na Kranjskem nemogoč. Toda ne ta oseba, ampak razmere pri nastavljanju me silijo, da se lučem resno vprašati, ali še naj ostanem v konservativnem klubu ali ne. Bodite pa prepričani, da bom tudi zanaprej vedno delal na korist kmečkega stanu in sploh našega slovenskega naroda.

S temi besedami je končal g. prof. Robič svoje poročilo. Č. g. župnik Kelemina ga je poprosil, naj se ustavlja odprtju rumunske meje, kar je gosp. poslanec rad obljubil. Na to se je Cirberski župan, gosp. Hauc, obema poslancema lepo zahvalil ter jima izrazil popolno zaupanje. Navzoči možje so tem besedam z glasnimi »živio«-klici pritrdili.

Cerkvene zadeve.

Prelat Fran Kosar.

(Dalje.)

V jeseni leta 1834. stopi Kosar v Novem mestu v prvo latinsko šolo. Da je deček šel iskat gimnazije da-leč na Dolenjsko, zgodilo se je prav gotovo za to, ker se je istega leta tudi njegov strijc, ki je postal provin-cijal frančiškanov, tje preselil. Previdnost božja torej je mlademu dijaku vgladila pot v Novo mesto in mu je tam zopet blagega strijca postavila za varuha. Kosar bil je vse dni svojega življenja Bogu hvaležen, da mu je tako rekoč s prstom pokazal v Novo mesto, kjer so očetje frančiškani oskrbovali gimnazijo, kateri so zvesto gojili v njem kal pobožnosti, katero je dobra mati vzbudila že v otročjem srcu. Tukaj se torej ni bilo bati, da bi kedaj popokale razne nežne strune, katere je pobožna mati v mladi duši lepo vbrala v božjo čast.

Kakor mlada oljka, rastel je Kosar na gimnaziji ne samo na letih, nego tudi v modrosti in milosti pred Bogom in pred ljudmi. Tukaj tudi ni bilo strahu, da bi kak protiven veter ugasnil mladi ogenj božje ljubezni na oltarčku njegovega srca, ali da bi zlobna beseda ka-kega učitelja razburkala sveti mir njegove nedolžne duše.

Modri strijc priskrbel je dijaku v mestu pristno

stanovanje pri ljudéh, ki niso gledali samo na plačo, ampak tudi na dijaka, kakor na lastnega svojega otroka. Zlasti pa je bila hišna mati natančna kakor ura, in jej je moral Kosar od vsake svoje stopinje dajati račun. Prelat se je vedno hvaležno spominjal svoje skrbne go-spodinje v Novem mestu, dasiravno bila mu je tolika odvisnost, zlasti ko je bil že večji dijak, včasih dosti na-dležna. — To bi pač naj bila prva skrb vseh sloven-skih starišev, ki dajo svojega otroka v mesto v šolo, da ga prepustijo le poštenim, krščanskim ljudem, sicer so si mnogokrat prav sami krivi, če doživé nad svojim dijakom več žalosti nego veselja. Brezvestni ljudje mis-lijo namreč, da so vič kakor dosti storili, če svojemu varovancu za silo postiljajo in pokrivajo mizo, sicer pa se bojé zamere dijakov in zanemarjajo njih napake in zakrijejo vsako njihovo hudobijo. Da bi pogledali za di-jaki, kje hodijo ali s kom se družijo, to jim je deveta briga. O kolikokrat se v takem zakotnem stanovanju mladi dijak naleze dušnih gob, katerih se vse življenje več znebiti ne more.

Dve poti sta se Kosarju priljubili v Novem mestu; pot v šolo, kjer je bistril svoj um, in pot v samostan-sko cerkev, kjer je blažil svoje srce. V tem naj le vsi naši dijaki Kosarja posnemajo! Kdor namreč ostri samo svojo pamet, postane sicer lahko učen doktor, a srce njegovo ostane suho, kakor »zmrznen meh«¹⁾ ali kakor orehova skorja; siromašk dijak pa je tudi tisti, kateremu rjavi uma svetli meč.

Kosar je na gimnaziji v vseh šesterih razredih prvi, najboljši dijak; vsako leto more očetu doma po-kazati prvo darilo.²⁾

Ukazeljen mladenič pa se ni učil le tega, kar mu je šola nalagala, nego zanimalo so ga vse mogoče reči. Veselila ga je zlasti slovenska beseda, in če je kje na-letel na slovenske bukve, ni jih popred dal iz rok, dok-ler jih ni prečital. Že v prvem zapisniku njegovih knjig najdemo zabeleženih celo vrsto slovenskih bukev. Kdor pa hoče katerisibodi jezik dobro znati, mora se pred vsem temeljito slovnice učiti. Slovenska slovnica pa je bila Kosarju prav malo znana; zato mu prijatelj in so-šolec njegov Luka Jeran³⁾ podari slovensko slovnico, katere se je moral pridno učiti. Tako sta se v tistih letih, ko se je zbuval slovenski duh, likali na Dolenjskem dve zvezdi, da o svojem času lepo zasijata na sloven-skem nebu ter oveseljujeta s svojo lučjo slovenski svet. — V petem in šestem razredu bavil se je Kosar že z laščino, ker kot petošolec uvrstil je med svoje knjige tudi laško slovnico in laški rečnik.

Ker je Kosarjeva knjižnica bila še prav borna, si je razne knjige izposojal. Iz teh je nabiral, kakor mar-ljiva bučelica med najlepših rekov za svoje cvetnike, katerih smo našli iz tistih časov dosti zvezkov v nje-govi zapuščini. Izpisaval je zlasti pesnike in sicer ne le slovenske, nego tudi nemške, latinske in laske. In če človek pregleduje cvetje, nabrano v teh cvetnikih, in ga diha, vseskozi puhti iz njega duh pobožnosti, a tudi pesniški in govorniški duh. In če še tako pozorno čitaš njegove zapisnike, ne najdeš niti jedne besedice, ki bi zabo-lela tvoje, če tudi najčistejše oko.

Za druge dijake imel je Kosar vedno lepo besedo in prijazno roko in oko. Vsi dijaki so ga ljubili zavoljo njegove krotke ponižnosti in so občudovali njegovo bistro glavo. Vendar pravega prijatelja je imel le jed-nega edinega — Luka Jerana. Povej mi s kom se dru-žiš, in povem ti, kdo si. «Kdor se boji Boga, na-

¹⁾ Ps. 118,83.

²⁾ Darilo v I. razr. Katholisches Missionsbuch; v II. razr. Panorama des Universums; v III. razr. Funke's Lexikon; v IV. razr. Sammlung deutscher Beispiele; v V. razr. Milde's Erziehungskunde; v VI. razr. Ficker's Anleitung zum Studium der class. Literatur.

³⁾ Zdaj Monsignore in kanonik v Ljubljani, urednik „Danice“.